

Nij Frisia

Tydskrift foar Fryske Striid en Skriftekennisse

JIERGONG LXVI, nûmer 2

juny 2017

ISSN 2352-8958

Ynter-Fryske
Ferbining
@ Froanen

Arno Brok (1968) ferleit de swetten ...

Grinzen ferlein*

De nije kommissaris yn syn ynaugurele rede fan 1 maart 2017: '[...] past it my om yn dizze romte [...] ek yn de takomst it Frysk as earste taal te brûken.' Mei dy wurden hat er in nije toan oanjûn. Foar steateleden en Twibaksmerk-amtners wurdt it Hollânsk ek de twadde taal. Boargemasters lykas earder Eggens fan Driezum en Geersing fan Ferwert geane mei kloften amtners nei de Afûk ta. 'Folgjend taalbelied' wurdt ôfsward: de taal fan in ynkommen skriuwen is in oerheid likefolle, de skriuwer kriget in Frysk andert. De taalgrins is ferlein.

Der wie in busfol folk út Dordrecht by de ynwijing fan de kommissaris. Lykwols koe it gjin wurd fan syn rede ferstean. Foarhinne skreau it fatsoen yn sa'n gefal foar, dat in sprekker fan taal feroare. Mar sûnt 1 maart is it net ûnfatsoenlik mear om jin net te ferbrekken as immen jin net ferstiet/ferstean wol. Provinsje en gemeente skreauwen har advertinsjes mei roubeklach ornaris yn 't Hollânsk. Foar soks wie it Frysk eins net fatsoenlik genôch. Mar it Hollânsk is langer de twadde taal en tenei is it net ûnfatsoenlik mear om foar sa'n advertinsje sûnder oerlis de earste taal, uzes, te brûken. De fatsoensgrins is ferlein.

Bertus Jans Postma

By de foarside

Netty Zander (lofts), Ralf Bieneck (midden) en Chris van Hes slane de hannen ynelkoar as symboal fan ferbining by de betinking fan de slach by Froanen yn 1297.

**Boppesteand stikje wie op 19 maart 2017 nei de Leeuwarder Courant stjoerd, mar it koe der net op troch. De LC hat blykber leaver kleilieten as dat er wat opnimt oer 'de takomst' fan ús taal ...*

In nije tiid mei nije hope

De earste fan maartmoanne (2017) hold kommissaris Arno Brok syn ynaugurele rede yn in grôtfolle steateseale. Der wie gâns frijend en foarnaam folk: de minister fan Ynlânske Saken, de biskop fan Rotterdam, in lid fan de Steatsrie, kollega-kommissarissen, gemeentebestjoer fan Doardt en de Drechtstêden ..., minsken dy't gjin wurd Frysk ferstean soene. It opmerklike fan syn rede wie, dat Brok dy dôchs wisberet yn it Frysk útspriek én dat alleman yn 'e seale him stil hold.¹ Nei't er in âld-deputearre oanhelle hie², klonk it fan '[...] past it my om yn dizze romte, as jimme kommissaris³, ek yn de takomst it Frysk as earste taal te brûken ...'. Wa rint it wetter net om 'e tosken by dat 'jimme kommissaris' oan it adres fan de folksfertsjintwurdiging, dat is oan it adres fan alle minsken yn ús lân? Brok is – en dat suver as earste – ek de kommissaris fan de Bilkerts, Stellingwarvers en Friezen, ensfh. Eardere ientalige foargongers hawwe dêr nea wat fan witte wollen, se hawwe nea in b... op lâns- of streektaal sette wollen. Mei syn rede hat Brok de tiid yn twaen dield, yn de âlde tiid foar 1 maart 2017 en de nije sûnttiid.

Noaten

¹ Doe't yn 1995 de wethâlder Marten van der Veen ris yn in gearkomste fan *Undernimmend Achtkarspelen* foar it buordsje syn bydrage levere yn de eigen taal, koene guon dwersbongeljen-de leden har nét stilhâlde. Mar yn syn wurdfoarrie hie de wethâlder gjin 'belies jaan' te stean. It CDA rekkene neitiid dat it de sprekker yn de riedseale wol op 'e knibbels krije koe, mar dat wie in misrekken.

² Bertus Mulder: 'Friezen sille it rûn-om brûken fan it Frysk normaal fine moatte. Dat freget betrouwen yn eigen krêft, en oerheden dy't romte jouwe om it Frysk te brûken. [...] Om de Friezen yn Fryslân in better plak te jaan, moat de taalmacht fan it Frysk fuortsterke wurde' (*Fryske Taalpolityk*, Boalsert: Koperative Utjowerij, 1997, s. 128).

³ Lang ferlyn, fuort nei de oarloch, spriek in dr. Ritter jr. (AVRO, sneintemiddeis, boekbesprek) him út foar 'Kommissaris fan Fryslân', dus sûnder 'Kening'. Yn it begjin fan de 1 maart-gearkomste (2017) hie de foarsitter frou Leemhuis-Stout der de klam op lein, dat it amt 'Kommissaris fan de Kening (yn Fryslân)' wie. En hja sil it steatsrjochtlik gelyk wol oan har kant hân hawwe.

Yn de âlde tiid wiisde de kommissaris in nije boargemaster op 'e meartaligens fan ús lân en rette him oan om fuort mar op taalles te gean. Wa't by de Afûk ien kear op kursus west hie, moast it dan fierder sels mar witte. De nije man koe dan beare dat er it te drok hie om troch te setten, dat er no ienris gjin man fan talen wie, dat er genôch oan syn eigen Hollânsk hie om begrepen te wurden, dat er op 't lêst as boargemaster fóar de klasse (de rie) stie en net as learling wer yn de klasse (de Afûk) siet, of dat er eins fuort al syn nocht hân hie fan dat ferr... Frysk. Wat der bard wêze soe as in rie sa'nien foarholden hie dat er syn folk yn de folkstaal hearde te bestjoeren en oars mar better om him hinne sjen koe?

Yn de nije tiid sil it wol wat oars gean. In kandidaat-boargemaster fernimt heech yn de provinsjale piramide fan it iepenbier bestjoer dat it Frysk de earste taal foar de kommissaris is. Hy begrypt skoan dat er der wat foar oer hawwe moat om foar it hege amt op twatal te kommen. Hy sil swarre dat it wurd *mienskip* him alles seit – sis mar 'ticht by de boargers stean' –, dat er in man fan talen is, dat er him it Frysk wier-wier oaneigenje sil en syn gemeente mei leafde yn de folkstaal bestjoere sil! En in boargemaster in boargemaster, in wurd in wurd. De rie fansels út 'e skroeven, FNP en VVD aldermeast.

Under de 'regearjende' boargemasters is mear as ien dy't yn de riedseale in Hollânsk pratende mar skoan Frysk fersteande folksfertsjintwurdiger apart behannelet, yn de staatstaal oansprekt, wylst de kommissaris yn de folksfertsjintwurdiging mar ien taal foar alle leden hat, de folkstaal. Yn mear as ien gemeentehûs kin de boargemaster maklik dy nije gewoante út it Provinsjehûs oernimme. Foer foar FNP en VVD ...

Bertus Jans Postma

Kolofon

Wy binne wiis mei jo kopij. Dat kinne bydragen wêze op it mêd fan Fryske striid, Fryske literatuer, Fryske skiednis, Frysk ûnderwiis, fersen en ferhalen. Foar it folgjende nûmer moat dy ynstjoerd wurde foar 1 augustus 2017.

Samler: foar kopij op papier, drs. Piter Dykstra, Balthasar Bekkerstrjitte 7, 9123 JV Mitselwier; digitale kopij: piter@dykstra.frl

Fêste meiwurkers

drs. Piter Dykstra, drs. Sytze T. Hiemstra, Ed Knotter en dr. Bertus Jans Postma.
Korreksje: S.T. Hiemstra en E. Knotter.
Opmeitsjen en technyske fersoargig: P. Dykstra.

Meiwurkers oan dit nûmer

drs. Piter Dykstra, Chris van Hes, drs. Sytze T. Hiemstra, dr. Eric Hoekstra, Ed Knotter en dr. Bertus Jans Postma.

Postadres

Jongfryske Mienskip,
Postbus 719,
8440 AS IT HEARRENFEAN

Webstek

www.jongfryskemienskip.frl

E-postadres

jongfryskemienskip@gmail.com

Bankrekken

NL92 INGB 0001 0695 35
op namme fan:
Jongfryske Mienskip, IT HEARRENFEAN

Bestjoer

Sjoerd Groenhof, Chris van Hes (foarsitter),
Sander Hoekstra, Wolter Jetten
(skriuwer/skathâlder) en Frâns Koning.

Cornelis Piterus Binnema

Dizze wike :	Deze week :
Heal poun (250gr)	Half pond (250gr)
echte Hearenfeanse	echte Heerenveense
Kantonrjuchterkes	Kantonrechttertjes
in krûdich mopke	een gekruid mopje
licht op't gewicht	zeer licht
Jo moat se priuwe!	U moet ze proeven
en/as 75 ct	en/of 75 ct
10 Ljouwerter	10 Leeuwarder
Kneppeltsjes	Knuppeltjes
in bytsje swierder	in ietsje degelyker
te fortarren, mar	kost, maar juist
ze om kofje tiid	iets voor bydekoffie
en foar mei'to fisk-	Die moogt U niet
jien, as op redens	ontlopen!
40 ct	40 ct

BAKKERIJ VONK

z.o.z.

Boarne: www.kneppelfreed.nl

Fan de redaksje

Wylst Bertus Postma stil trochgiet om oerheden de mjitte te nimmen wat harren taalhâlding oanbelanget, jout er tsjintwurdich langer wat mear oan dat der ek in feroaring te'n goede te bemerkbiten is. In tal ynstjoerde stikken, hjir opnommen, tsjûget derfan. Boppedat stelt Postma yn dit nûmer ek in tal persoanen ta foarbyld: Arno Brok (twaris) en – yn in artikel op side 18 – Haring Tjittes Piebenga en Sjirk Frânses van der Burg.

Piebenga wurdt eare fanwegen syn taalhâlding yn de rjochtsaak yn 1933 en it gedicht dat hjirnêst opnommen is, hat Fedde Schurer nei oanlieding fan dizze saak skreaun. 18 jier letter wie de rjochtsaak tsjin Van den Burg, dy't him ferantwurdzje moast om't er by in ferkearsoertrêding trochgje mei Frysk te praten.

‘WELKE TAAL SPREEKT U DAAR?’

Rjochtsaken Ljouwert.

Sitting 10 juny 1933.

Polysjerjochter Mr. Meihuizen.

*De tael fan mem en heit, fan beppe en pake,
De tael fan slachten her en ieuwen âld,
De tael dy't mear as hokker frjemde sprake
Syn oanklang yn it hert fan Fryslân hâldt.
Dy tael dy't stoerens spriek foar keningstroanje,
Dy't frijheitsliet better as flaeiwurd foeg't:
'Foar God allinne is 't dat in Fries him bûcht!'
Dy tael dy't ieuwen stie en jitte stean mei,
De tael fan Gysbert Japicx' prinslik liet,
De tael hwaens blide jubel nêst ús gean mei,
As wer dit folk syn tiid en doel forstiet.
De tael dêr't Fryslân's jonkheit hjoed foar optsjocht,
De tael dy't ús in eare en rykdom bliuwt –
De tael der't, rjochter fan gewelt en ûnrjocht,
De dei fan moarn dyn oardiel yn biskriuwt!*

Út: Fedde Schurer (1898-1968), *Op alle winen* (Boalsert, 1936) en Schurer syn *Samle Fersen* (Baarn/Ljouwert: Bosch & Keuning N.V., 1974), s. 172-173

Dy saak wie de rjochtstreekse oanrin ta *Kneppelfreed*. En dêrmei hat Fedde Schurer de Fryske striid net allinne yn Hollânsk omtinken brocht, mar ek de gewoane Friezen lykas bakker Vonk mear oanfitere om harren memmetaal te brûken. Wy hawwe dêrom it artikel fan Martin van Amerongen út *de Volkskrant* (?) ek opnommen. Lit ús hoopje dat dat de aksjes fan *Sis Tsiis* ek sa'n slinger oan de Fryske beweging jaan kin. Yn it hjerstnûmer mear oer ús eigen aksjes om mear ienriedigens mei de oare Friezen, lykas de West-Friezen, te beskreppe.

Chris van Hes lit sjen dat de taalstriid der foar politisy der krekt wer wat oars hinne leit as foar gewoane taalstriders. *Ús eigen taal* fan Sytze Hiemstra fettet in tige nijsgjirrich Ingelsktalich wittenskiplik artikel fan dr. Oebele Vries gear en jout ek de skeakel nei dat stik.

Fierders binne wy bliid mei de fyzje fan Eric Hoekstra oer hoe't wy ús autonomy ferlern hawwe, mar ek oer hoe't wy dy wer fergrutsje kinne.

Mei tank oan de *Ljouwerter Krante* binne oernommen in *Tê Gast* fan Geart Tigchelaar en ien fan my, in artikel fan Ultsje Hosper yn *Opinie* en in stikmannich stikjes fan Jehannes Elzinga, Bertus Postma en Kerst Huisman yn *Ingezonden*.

In soad lêsnocht tawinske.

Piter Dykstra

DE FRYSKE MARREN

It taalbelied yn de gemeente De Fryske Marren

Yn de riedsgearkomste fan 23 novimber 2016 hat de gemeenteried fan De Fryske Marren de nota Frysk taalbelied en de taalferoardering fêststeld. Dat is net hielendal fansels gien. De fraksjes fan FNP en ChristenUnie hawwe fan it earste momint ôf al hiel dúdlik oanjûn dat se it net lykfine koene mei de nota sa't dy foarlei. De nota wie te meager en striele gjin ambysje út. Dêr kaam by, dat it Kolleezje de ynwenners fan De Fryske Marren frege hat nei harren betinken oer it taalbelied troch in ynspraakmomint te hâlden, mar mei de útkomsten dêrfan is neat dien!

It wie goed te merkbiten, dat de Frysksinnige partijen it net iens wiene mei it stik; de ChristenUnie hie yn 'e earste termyn fan de kommisje al oanjûn dat hja in amendemint yntsjinje soene oer de plaknammebuorden. It Frysk moast boppe, it Hollânsk ûnder. Op it stuit dat hja it buorkundich makken, koe de FNP him dêr allinne mar by oanslute, want hja hiene noch net it wurd krigen. Letter wiene der mear partijen dy't pro-Frysk kleur bekenden, lykas de PvdA. Oare partijen hawwe oant de ein fan de riedsgearkomste ta (twa wike nei de kommisje) de kaarten foar it boarst holden.

De FNP fûn dat it Kolleezje mei in budzjet fan € 5.100 foar it Frysk foar in dûbeltsje op de earste rang sitte woe. Neffens de FNP wie it stik wat geveltsjefrysk en hie it ynhâldlik neat om 'e hakken. Dêrom hat de fraksje it stik op 'en nij skreaun. Se binne op de stoel fan in amtner sitten gien en hawwe besjoen wat noch mear dien wurde koe foar itselde bedrach, mei de reaksjes fan de ynwenners yn de efterholle. ûnderwilens is der ek hifke oft it budzjet omheech koe, mar it die bliken dat sa'n útstel net op in mearderheid yn de ried hoegde te rekkenjen. Dus is der sjoen nei de mooglikheden binnen it budzjet. De FNP hat oare partijen útnûge om in reaksje te jaan op de eigenskreaune alternative nota en fan twa partijen is der reaksje kommen: CU en PvdA.

De trije partijen binne op ynsjatyf fan de FNP om tafel sitten gien en hawwe in amendemint skreaun om ta in ynhâldlik sterkere nota te kommen. Mei it útgongspunt om it Frysk 'gewoan' te brûken, is it stribjen fan de trije partijen aardich slagge. Inkelde foarbylden fan punten dy't troch it amendemint yn it taalbelied kommen binne: it taalfolgjende karakter wurdt eksplisyt beljochte, de meiwurkers fan it KlantKontaktSintrum nimme de tillefoan yn it Frysk op, it Frysk wurdt yn parsekontakten en sosjale media brûkt, alle ynformaasjebuorden fan de gemeente wurde dûbeldtalich, alle reklame- en boubuorden wurde folslein Frysktalich en meiwurkers fan de gemeente kinne fergees, 'yn de baas syn tiid' in kursus Frysk skriuwen folgje. Al mei al binne der 11 ferbetterpunten en/of oanfolgings oanbrocht.

Yn de riedsgearkomste fan 23 novimber 2016 hat it amendemint in riedsmearderheid krigen. Dêrnei kaam it amendemint fan de ChristenUnie yn stimming. De FNP stimde fansels foar, mei as biedwurd: 'wy stypje alles wat it Frysk befoarderje sil'. Dêrnei binne it oanpaste riedsútstel en de ûnderlizzende feroardering en de nota oannommen.

Nei safolle krewearjen en wrakseljen foar in maksimaal risseltaat mei minimale middels, is it spitich dat de strideraasje troch lang net eltsenien begrepen wurdt. Dêrtroch ûnstiene, op basis fan ferkearde/heale ynformaasje, berjochten mei in iensidige beljochting fan ûnderwerpen (bygelyks allinne oer it jild of oer de taal fan in yndividuele meiwurker). De trije partijen hawwe besocht om it gehiel yn in breder perspektyf te besjen en it Frysk oer de folsleine breedte te ferbetterjen.

Chris van Hes

INGEZONDEN

De oerheid en taalpine

It is mei it Frysk op dit stuit fiif foar tolven. Ik bin it dan ek helendal iens mei Nanne Hoekstra, dy't yn de krante fan 11 febrewaris skriuwt, dat taalsear fuortkomt út it ûntbrekken fan de ekonomyske needsaak om Frysk te behearskjen.

Wat feroarje moat, is dat it learen fan it Frysk in ekonomyske pree wurdt om te funksjonearjen yn Fryslân. Om dit te berikken moat de oerheid yn Fryslân in wichtiger rol spylje as no. Funksje-

eask by fakatueres fan provinsje en gemeenten moat wêze dat sollisitanten it Frysk sawol mûnling as skriftlik behearskje, of ree binne dit op koarte termyn harren eigen te meitsjen blikend út it Fryslân A diploma (Afûk).

De funksje-eask Frysk moat grif ek jilde yn it ûnderwiis op alle nivo's (pjutteboartersplakken, basis-, fuortset en beropsûnderwiis), want dêr wurdt de basis lein foar taalbehearsking op lettere

leeftijd. Dêrnjonken kin behearsking fan it Frysk easke wurde fan personiel fan bedriuwen dy't foar opdrachten ôfhingje fan de oerheid. Lit de oerheid it goeie foarbyld jaan: as der ien skiep oer de daam giet, komme der mear.

En men sil sjen, dat sadree't it Frysk jild opsmyt de âlders alle war dwaan sille harren bern oan te trunen Frysk te learen!

Jehannes Elzinga. Frjentsjer

Frije Fryske Grûn verfriest plaatsnamen

FRANEKER De nieuwe gemeente Waadhoeke moet Friese plaatsnamen invoeren, vindt actiegroep Frije Fryske Grûn. De groep schrapte alvast de Nederlandstalige naam op een plaatsnaambord.

In de nachtelijke uren werd bij een van de toegangswegen naar Franeker de Nederlandse naam overgeplakt zodat alleen nog het Friestalige Frjentsjer zichtbaar is. Zo moet het worden in alle dorpen van Waadhoeke, vindt Frije Fryske Grûn. Waadhoeke bestaat per 1 januari 2018 uit Menameradiel, Franekeradeel en het Bildt en vier dorpen van Littenseradiel.

Littenseradiel en Menameradiel

zijn al Friestalig. Het Bildt en Franekeradeel hebben de Nederlandse plaatsnaam bovenaan staan. Frije Fryske Grûn stelt dat elke burger dezelfde taalrechten heeft en Franeke- en Bilkerts daarom recht hebben op Friese plaatsnamen.

Franeker Jehannes Elzinga schreef zijn gemeente Franekeradeel een brief met dezelfde stellingname. Frije Fryske Grûn stelt dat iedereen praat en denkt over Frjentsjer, maar brieven krijgt waarop Franeker staat. „Meitsje der offisjeel Frjentsjer fan.” Menameradiel hanteert vanaf 2010 Friese plaatsnamen, in Littenseradiel is dit al langer zo. In de Bildtse politiek strandde een initiatief om het Bildts bovenaan te krijgen.

Ús eigen Taal (23)

Sytze T. Hiemstra

Frisonica libertas:

Fryske frijdom as in eksimpel fan midsiuwske frijheid

Dr. Oebele Vries yn de 'San Michele dei Frisoni' (Friezetsjerke) te Rome yn 2013 (foto: S.T. Hiemstra)

Ynlieding

In skoft lyn stjoerde ik dr. Oebele Vries digitaal inkelde artikels fan mines ta en as tank krige ik fan him in *skeakel* (link) foar in mansk Ingelsktalich artikel fan sines yn it renommearre *Journal of Medieval History* oer de midsiuwske Fryske frijheid dat yn 2015 ferskynd is.¹ It soe neffens my ivich skande wêze as allinnich de abonnees fan dat ferneamde tydskrift dat wichtige artikel ûnder eagen krije soenen. Vries hat lykwols in oerienkomst tekenje moatten dat it artikel nét yn oersetting publisearre wurde mei sûnder dêr rjochten foar te beteljen.²

Mar der is noch in oare en guodkeapere wei. Yn dizze 'Ús eigen Taal' wol ik ús *Nij Frisia*-lêzers derop wize dat it stik fergees (!) del te laden is troch it oanklikken fan: <http://dx.doi.org/10.1080/03044181.2015.1034162>. Om dat (digitaal) delheljen foar ús mooglik te meitsjen, hat de KNAW (*Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen*) fia de Fryske Akademy wól in fiks bedrach betelje moatten. Dat is fan dy gefolgen dat wy it no allegearre lêze kinne.

¹ Oebele Vries (2015), 'Frisonica libertas: Frisian freedom as an instance of medieval liberty', *Journal of Medieval History*, 41:2, 229-248, DOI: 10.1080/03044181.2015.1034162. To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/03044181.2015.1034162>.

Published online 20 Apr 2015. Published by Taylor & Francis.

² De útgjouwens dogge dr. O. Vries te witten: Our charge to reproduce this article foar print usage only is € 550,60. Dat bedrach licht der net om. It *Emder Jahrbuch* woe in Dútske oersetting publisearje, mar omdat it sa djoer is, is dat oergien. It is de kearside fan de medalje as men in artikel yn in toptydskrift publisearret.

³ Oebele Vries (1986), *Het Heilige Roomse Rijk en de Friese vrijheid*. Leeuwarden: De Tille (271 siden); it proefschrift is ferdigene op 16 desimber 1986.

⁴ Oebele Vries (2012), *De taal van recht en vrijheid. Studies over middeleeuws Friesland*. Gorredijk: Bornmeer (ûnder redaksje fan: Anne Tjerk Popkema, Han Nijdam, Goffe Jensma, m.m.f. Saakje van Dellen), 468 siden. De bondel befettet 18 artikels yn de taal dêr't se oarspronklik yn publisearre binne (Dútsk, Hollânsk, Frysk). In net folsleine bibliografy fan dr. Vries is te finen op de siden 447-453.

⁵ Oebele Vries (1993), *Naar ploeg en koestal vluchtte uw taal. De verdringing van het Fries als schrijftaal door het Nederlands (tot 1580)*. Ljouwert/Leeuwarden: Fryske Akademy (261 siden).

Oebele Vries

Dr. Oebele Vries is histoarikus en âldfrisist en neffens my en oaren ien fan de wichtichste autoriteiten op it mêd fan de Fryske Midsiuwen. Yn 1986 promovearre er op *Het Heilige Roomse Rijk en de Fries vrijheid*.³ Ta gelegenheid fan syn 65ste jierdei is yn 2012 in seleksje makke fan 18 artikels fan syn hân dy't fan bliuwende ynfloed binne op de Fryske historiografy, ûnder de titel *De taal van recht en vrijheid* (politike skiednis, fetewêzen en rjocht, Âldfryske rjochtsterminology).⁴

Yn 1993 kaam Vries syn boek út oer de skriuwtaalwikel fan Frysk nei Nederlânsk: *'Naar ploeg en koe-stal vluchtte uw taal'*.⁵ It is foar Vries, mei syn proefskrift en *Asega, is het dingtijd*.⁶ grif de wichtichste publikaasje út syn karriêre. Yn 2009 krige er de Joast Halbertsmapriis foar hiel syn oeuvre. It wat âldere Fryske publyk sil Vries grif ek noch kenne fan syn rige skiednisprogramma's oer *It oare Fryslân* foar Omrop Fryslân.

Oebele Vries wie de man der net nei om nei syn pensjonearring op te hâlden mei it ûndersyk. Sa woe er jitte komme ta in oersetting fan alle Âldfryske oarkonden, want dy binne, oars as de measte oare Âldfryske teksten, oant no ta net fertaald. En hy woe yn 2012 ek noch wol wat mear oer it ferskynsel Fryske Frijheid kwyt.⁷ Dat is mei it del te laden artikel grif mear as wier makke.

Fryske frijheid

Oebele Vries sjocht de *Fryske Frijheid*, de *Olânshearleaze* perioade fan de trettjinde iuw oant 1498, doe't Albrecht fan Saksen de macht oernaam, as *it meast beskiedende tiidrek* yn de Fryske skiednis. Dy tiid wie nê't in gaos sa't guon oaren wol hawwe wolle (bgl. Paul Noomen, earder fan de Fryske Akademy). Vries hat it byld korrizjearje wollen fan Fryslân as in *failed state*, in mislearre steat, dêr't feten alles yn beskaten. En dat wienen lang net de iennichste regulearjende meganismen fan dy tiid ...

Vries mei ek graach in parallel lûke mei Switserlân en de Fryske lannen as in soarte fan iere minyrepublykjes sjen: 'Ek de Republyk hat syn parallellen mei de eardere Fryske sitewaasje, mar yn Hollân ha se dat net sa sjoen. Dêr neamden se harsels leaver Batavieren. Dat ik dy perioade dochs as byldbepalend sjoch, hat te krijen mei de ynfloed dy't de Fryske frijheid letter noch hân hat yn it bûtenlân. Frysk en frij hearden as begripen byinoar, dat waard oant Amea-rika ta sa sjoen. Dêr mei fan my mear de klam op lizze.'

Oebele Vries wiist ek op it monumint foar de *Opstalsbeam* by Au[w]erk/Aurich (East-Fryslân): 'Dêr wie de Fryske Frijheid earder ôfrûn, mar dêr ha se der mear mei. Ik fyn it moai dat it monumint de gearwurking tusken de Fryske lannen beklammet.'⁸

Frisonica libertas

Oebele Vries komt yn syn artikels ta de konklúzje dat de Friezen harren yn de Lette Midsiuwen *goed bewust* wêze moatten hawwe fan harren *ôfwikende* posysje. Op in stuit, mooglik yn de earste helte fan de trettjinde iuw, joegen se dat útsûnderlik plak de namme: 'frijheid'. Yn it lêst fan de iuw waard it koart en bûnich: 'Fryske frijheid' en op it lêst, sûnt it begjin fan de fyftjinde iuw, 'frij (en) Frysk'.

Hjoeddeisk ûndersyk makket ús dúdlik dat oant likernôch de midden fan de fjirtjinde iuw de Friezen harsels de *frijdom fan liifseigenskip* as it essinsjele fan harren frijheid beskôgen, mei it frij kiezen fan *rjochters* as in oar wichtich aspekt. Earst yn de fyftjinde iuw seagen se harren frijheid haadsaaklik, of sels eksklusyf, as *frijdom fan foarstlik gesach*. Dy ferskowing kin

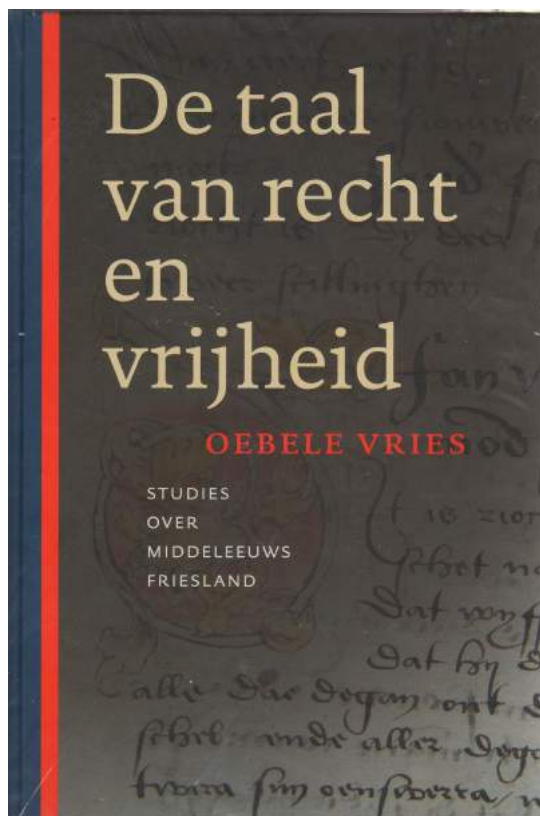
⁶ Oebele Vries (2007), *Asega is het dingtijd? De hoogtepunten van de Oudfriese tekstoverlevering* (m.m. van Dienneke Hempenius-van Dijk). Leeuwarden/Utrecht: Steven Sterk (535 siden). De bondel befettet 24 teksten, dûbaltalich opnommen (op de lofter side, tusken heakken wat ferdúdlike, oerbrocht yn hjoeddeisk Nijfrysk en op de rjochterkant deselde tekst yn it Hollânsk, wylst de oarspronklike skriuwwiize der yn in reade letter tusken printe is). De ynliding (s. 9-39) is ek opnommen yn *De taal van recht en vrijheid* en is grif de bêste yntroduksje op it ûnderwerp. By de presintaasje fan it mânske, prachtich yllustrearre boek op 24 jannewaris 2007 yn it Paleis fan Justysje oan it Saailân te Ljouwert slagge it my om foaryn de hântekening te krijen fan dr. Oebele Vries (gearstaller); dan fan de man dy't it boek yn ûntfangst naam hat, prof. dr. Frits van Oostrom (fan 2005-2008 presidint fan de KNAW); fan drs. Pieter Duijff (dy't sa'n 20% fan de Nijfryske oersettings foar syn rekken naam hat: teksten 1-10) en fan Steven Sterk (útjouwer, útj. Bornmeer). Sterk hat njonken syn hântekening de opmerking tafoege: 'Twadde ferkochte boek (foarste foar Rients Faber) oan Sytze T. Hiemstra'. Dêr bin ik út soarte wol wat grutsk op en wiis mei.

⁷ Oebele Vries (2012), *De taal van recht en vrijheid*, s. 17.

⁸ Oebele Vries (2012), *De taal van recht en vrijheid*, s. 15-16.

⁹ Oebele Vries (2015), s. 247. Oebele Vries syn 'Frisonica libertas [...]', in artikel fan 19 siden, is ûnderferdielt yn paragrafen mei as kopkes:

- Frisian freedom: practice and ideology
- The genesis and development of the expression 'Frisian freedom'
- How did medieval Frisians view their liberty?
- Frisian freedom and the communal movement
- Learned justifications of Frisian freedom
- Frisian freedom and the office of *potestas*
- Conclusion

Oebele Vries: *De taal van recht en vrijheid* (2012)

ferklearre wurde troch de oanwaaksjende macht fan de klasse fan haadlingen, in proses dat grif de *persoanlike* frijheid fan de measte Friezen beheinde.

De Fryske frijheid is neffens Vries sûnder mis in utering fan ‘kommunalisme’, wêrby’t it gesach berêste by **kommunale**, fan ûnderen op foarme mienskippen.¹⁰ Dat koenen stêden wêze, mar it koe ek gean om lanlike mienskippen (‘lânsgemeenten’). Men treft by ús in sterk foarbyld oan fan plattelânsk kommunalisme, dy’t oergie yn ‘republikanisme’. Vries konkludearret dat der in protte foar te sizzen falt dat Fryslân – dêr’t it tanimmen fan it foarstlik gesach, benammen yn de eastlike gebieten, al ier ûnderbrutsen wie – in *better* prototypysk foarbyld foarmet fan plattelânsk ‘republikanisme’ as dat fan it Switserske Uri en Schwyz. Yn dy lêste kontreien waard de macht fan territoriale foarsten yn in folle *letter* stadium eliminearre. Boppedat wie de ûntwikkeling fan feodale tastannen yn Fryslân al ta stilstân kommen ear’t it proses fan ‘republikanisearring’ oan ’e gong rekke en net oarsom.

Dus, oars as de autonomy fan de Switsers, berêste de *politike* frijheid fan de Friezen nét op keizerlike privileezjes. Feitlik wienen dat net mear as oarkonden mei sokke rjochten dy’t yn in *let* stadium ferliend waarden. Boppedat wienen dy fan gjin betsjutting foar har ideology fan frijheid. Sintraal dêryn – teminsten sûnt de earste helte fan de fjirtjinde iuw – stie in optochte, ferfalske oarkonde fan Karel de Grutte dy’t goed paste

¹⁰ Oebele Vries (2012), s. 83, 100.

¹¹ De *digesten of digesta* foarmje in oarderlike karlêzing út de skriften fan Romeinske rjochtslearden út it tiidrek fan sa’n 100 f.Kr. oant 300 n.Kr., gearstald yn opdracht fan keizer Justinianus tusken 530 en 533.

¹² Oebele Vries (2014), s. 247-248.

by de al lang besteande ferearing fan dy legindaryske kening as de oarsprong fan harren frijheid.

Der binne net mear as in pear eksimpels te jaan fan it besykjen om de frijheid fan de Fryske bestjoersfoarm te basearjen op de autoriteit fan klassike auteurs (bgl. de *Digesta* fan Justinianus).¹¹ Sokke foarbylden binne amper fan betsjutting as dy ferlike wurde mei de grutte tallen ferwizings nei Karel de Grutte as it begjin fan de Fryske frijheid: oant 1500 hongen de Friezen tige oan har *tradisjoneel* en dúdlik *argaysk* hâlden en dragen as it gie om harren frijheid te rjochtfeardigjen.¹²

J itris, in nijsgjirrich en tige wichtich oersjoch fan Oebele Vries, dat liedt ta in better ynsjoch yn ús *Frisonica libertas*, de ferneamde Fryske frijheid. Dellade dus en lêze ...

Literatuer

- Oebele Vries (1986), *Het Heilige Roomse Rijk en de Friese vrijheid*. Leeuwarden: De Tille (proefschrift) (271 siden).

- Oebele Vries (1993), *“Naar ploeg en koesttal vluchtte Uw taal”: de verdringing van het Fries als schrijftaal door het Nederlands (tot 1580)*. Ljouwert/Leeuwarden: Fryske Akademy (261 siden).

- Oebele Vries (2007), *Asega is het dingtijd? De hoogtepunten van de Oudfriese tekstoverlevering* (m.m. van Dieneke Hempenius-van Dijk). Leeuwarden/Utrecht: Steven Sterk (535 siden).

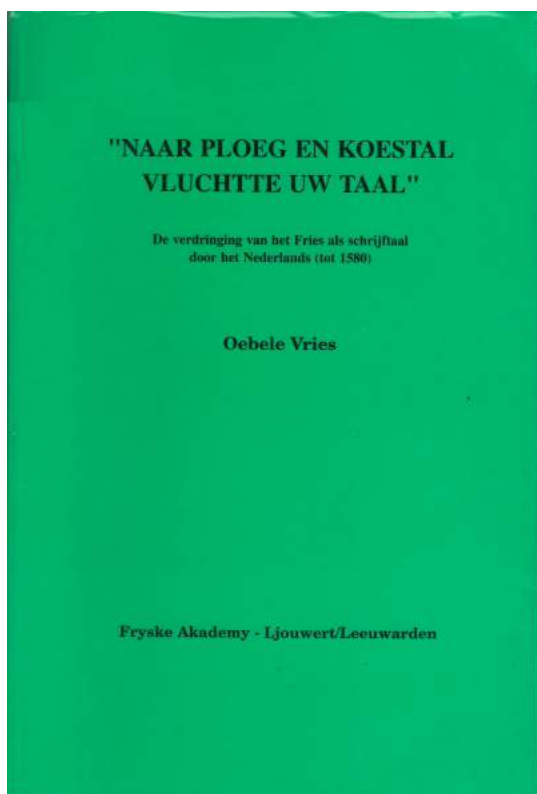
- Oebele Vries (2012), *De taal van recht en vrijheid. Studies over middeleeuws Friesland*. Gorredijk: Bornmeer (ûnder redaksje fan: Anne Tjerk Popkema, Han Nijdam, Goffe Jensma, m.m.f. Saakje van Dellen), 468 siden).

- Oebele Vries (2015), ‘Frisonica libertas: Frisian freedom as an instance of medieval liberty’, yn: *Journal of Medieval History*, 41:2, 229-248, DOI: 10.1080/03044181.2015.1034162.

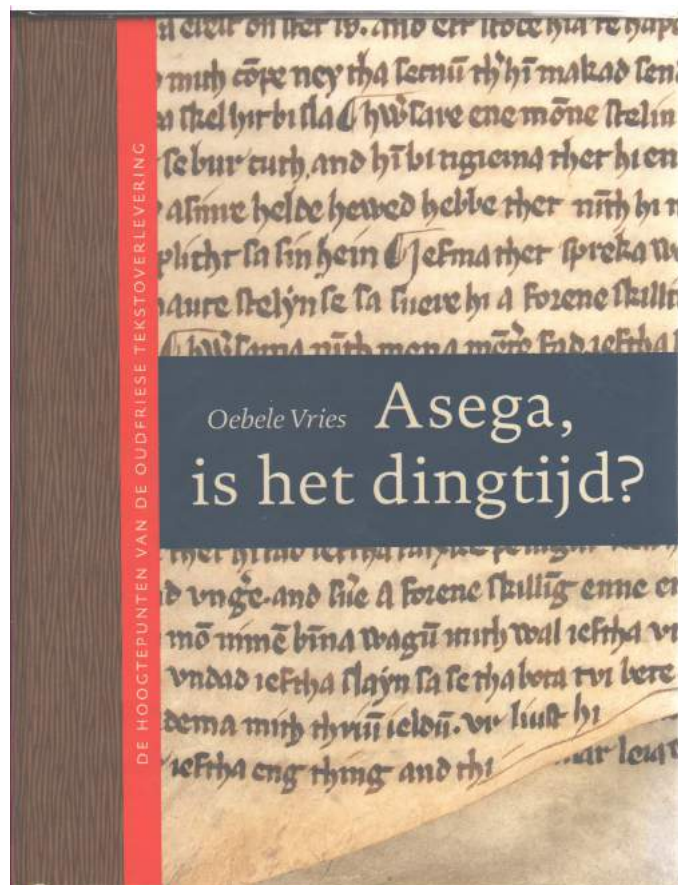
Skeakel: <http://dx.doi.org/10.1080/03044181.2015.1034162>. ‘Online’ set op 20 april 2015. Publisearre troch Taylor & Francis.

* Dr. Oebele Vries waard yn 1947 berne te Westergeast en besocht it Dokkumer Lyceum. Hy die de stúdzje

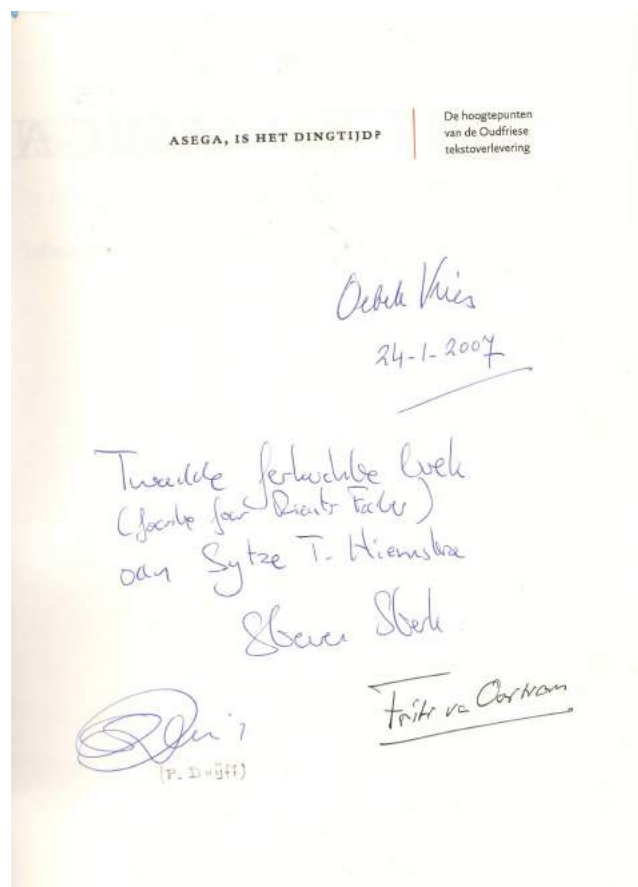
skiednis mei as byfak *Âldfrysk oan de Ryksuniversiteit te Grins* (doktoraal 1972). Vries hat koart learaar skiednis west oan in middelbere skoalle te Grins (1971-1972). Hy wie in jiermannich ûndersiker yn tsjinst fan de Nederlânske organisaasje foar Zuiver Wetenschappelijk Onderwijs (ZWO) (1974-1978) en waard dêrnei universitêr dosint *Âldfrysk en Fryske Skiednis oan it Frysk Ynstitút fan de Ryksuniversiteit Grins* (1978-2012). Vries promovearre yn 1986 op *Het Heilige Roomse Rijk en de Friese vrijheid en krige yn 2009 de Joast Halbertsmapriis*. Yn maaie 2012 naam er ôfskie as universitêr dosint te Grins.

Oebele Vries: 'Naar ploeg en koestal vluchtte Uw taal' (1993)

Oebele Vries: *Asega, is het dingtijd?* (2007)

Asega is het Dingtijd, mei de hântekenings fan Oebele Vries, Steven Sterk, Pieter Duijff en Frits van Oostrom (24-01-2007)

...

Mear foech foar Fryslân (1)

Eric Hoekstra

Fryslân in selsstannich lân? Nee, wy hoege it net oer ekstremititeiten te hawwen. Mar Fryslân soe wol *selsstanniger* wêze kinne as dat it no is. En as wy it oer ekstremititeiten hawwe, de wurklikheid is al ekstreem genôch.

Fryslân is in bestjoersienheid, in *provinsje*, te ferlykjen mei in *Bundesland* yn Dútslân of in *State* yn de USA. It ferskil is dat in Nederlânske provinsje amper macht hat, wylst in *Bundesland* en in *State* folle mear selsbeskikkingsrjocht hawwe. Sa is yn de iene Amerikaanske steat abortus tastien, yn de oare net. Nederlânske provinsjes hawwe sokke macht net. Yn Dútslân hawwe de Bundeslannen fan alles te sizzen oer ûnderwiis. Nederlânske provinsjes hawwe sok foech net.

Ús provinsje hat himel en ierde bewege moatten om wat foech te krijen oer it ûnderwiis yn de Fryske taal! Sels dêr hie Fryslân gjin macht oer!

De sitewaasje yn Dútslân en Amearika is goed te ferlykjen mei dy fan de tiid doe't Nederlân noch gjin sintralisearre steat wie, mar in ferbûn fan 7 provinsjes. De *sintralisaasje* fan Nederlân is ôftwongen troch de diktator Napoleon. Sûnt dy tiid hat Fryslân hurd efterút buorke. Jonge minsken tsjogge út Fryslân en oare perifeare regio's wei nei de Rânestêd ta, dêr't it dochs al te drok is. Drok op 'e strjitte, drok op de wenningmerk, drok yn de misdied, drok yn de korrupsje. Amsterdamske projekten lykas de Noard/Súdline binne alderferskriklikst út 'e klauwen rûn. En dêr kin it

hiele lân oan meibetelje.

Alle nasjonale maatskiplike aktiviteit is yn de Rânestêd konsintrearre. Dat jildt foar hast alles wat in sa-neamd 'nasjonaal' belang hat:

- de ministearjes;
- de nasjonale kranten;
- de kantoaren fan ynstellings foar goede doelen;
- de kantoaren fan politike partijen;
- de Nederlânske multinasjonals;
- de nasjonale lofthaven;
- it nasjonale treinferfier;
- de publike omrop;
- de universiteiten;
- de grutste nasjonale musea, teaters en oare kultu-rele ynstellings;
- de nasjonale polysje.

Men kin it sa gek net betinke of it hat syn kantoar yn de Rânestêd, mear spesifyk yn Amsterdam of De Haach. Oan al dy ynstânsjes betellet it hiele lân mei. Mar de foardielen fan dy ynstânsjes bedarje yn De Haach of Amsterdam. Der binne trije grutte foardielen:

- jild;
- wurkgelegenheid;
- netwurkgelegenheid.

Al dy ynstânsjes krije nasjonaal jild, – de multynasjonal yn de foarm fan belestingkoarting en ekonomyske subsydzjes. Al dy ynstânsjes soargje foar direkte en yndirekte wurkgelegenheid. Direkte wurkgelegenheid is in baan by de ynstelling sels. Yndirekte wurkgelegenheid binne bygelyks banen op de skoallen dêr't de bern fan de wurknimmers hinne geane, of de supermerken dêr't de wurknimmers boadskippen helje. Of de skjin-makkersbedriuwen dy't de gebouwen himmelje of de boubedriuwen dy't de gebouwen bouwe of ferbouwe. Allegearre foar de Rânestêd. By netwurkgelegenheid moat men dêroan tinke. As men yn Amsterdam wennet, hat men miskien kunde oan in hege amtner by Amnesty of by in multinasjonal en sadwaande in kroade of in tipjouwer foar in goede baan. Dy hat men net as men út in perifeare regio weikomt. Want netwurkjen is net oars as minsken persoanlik kenne en soks giet it bêste as men yn deselde stêd wennet. En jins netwurk beskiedt jins tagong ta stille ynformaasje, want kommunikaasje = ynformaasje. Dy't it tichtste by it fjoer sit, waarmet him it bêste.

De perifeare regio's fan Nederlân hawwe dêrmei de funksje fan in soarte fan wingewest foar Amsterdam en De Haach. No soe dat net hinderje as twa dingen it gefal wêze soene:

- de foardielen fan de besteande stân fan saken bin-

ne grut genôch foar de periphery;

- de perifeare regio's hawwe gjin selsrespekt.

Want as jo ek mar in grizeltsje selsrespekt hawwe, dan wolle jo – *sa folle as reedlikerwize mooglik is* – baas yn eigen búk wêze. De Nederlânske provinsjes hawwe suver gjin macht. Dat kin wol oars, sjoch mar nei de sitewaasje yn Dútslân en Amearika. En foardielen binne der net, sjoch mar hoe't alle nasjonale maatskiplike aktiviteit yn Amsterdam of De Haach konsintrearre is. It resultaat is dat alle beslissers, lju fan nasjonale kwizekwânsje, yn de Rânestêd wenje en wurkje, en dêr har kunde, har relaasjes, har beropsmjittich netwurk hawwe. Gjinniget dat de regio neat klear spilet en bliid is as in hûnefoai fan in pear miljoentsjes de kant fan it Noarden út rôlje, wylst der miljarden oan belestingjild nei De Haach ta kroade wurde. En sa wurdt al it grutte jild yn de Rânestêd útgjûn, mear spesifyk yn Amsterdam en De Haach. Mar de regio's hawwe rjocht op in evenredich part fan de wurkgelegenheid dy't yn 'e Rânestêd ferjûn wurdt.

En jitris, men kin sizze, it is my wol goed, ik fertrou op De Haach en ik bin kontint mei in plakje oan 'e râne fan it lân, oan de râne fan 'e macht. Men kin sizze: ik hoech net baas yn eigen omjouwing te wêzen. Men hoecht net ambisjeus te wêzen as it om regionaal selsbestjoer draait. Wis: eltsenien hat it rjocht en wês in labbekak. Mar sels al soe men it stribjen nei mear selsbeskikking ûnsin fine, betink dan ris hoe sterk oft de ûnderhandelingsposysje fan 'e regio wêze soe, as dy driigje soe mei alderhanne foarmen fan ûnôfhinklikheid.

Sa't it no is, hat it Noarden gjin inkeld drukmiddel. De Noardlike bestjoerders stelle har folslein ôfhinklik op. Flirt ris mei ôfskieding! Flirt ris mei oansluting by in oar lân lykas Dútslân of 'Great Britain'! Dan hawwe jo in drukmiddel yn ûnderhandelings oer mear jild foar it Noarden, foar Fryslân of hokfoar oare perifeare regio ek. En wurd dan sels in machtssintrum ynstee fan altyd mar in perifeare regio te wêzen. Want Fryslân is allinnich *perifear* út it eachweid fan Den Haach wei. Foar my stiet it plak sintraal dêr't ik wenje en wurkje, yn myn gefal Fryslân. En ik libje gjin pseudobestean as twaddehâns westerling, al wolle de krante en de telefyzje my dat mar al te graach oanprate.

Dr. Eric Hoekstra (1960) is taalkundige by de Fryske Akademy en fierders aktyf as oersetter, skriuwer, dichter, literatuerkritikus en kollumnist. Hy promovearre yn 1991 oan de Ryksuniversiteit te Grins.

Wat sis ik: de taal sels is ús wichtichste kultuergoed

Der bestean suver gjin nuttiger tiidsbestegings as jin dwaande te hâlden mei taalfoarmen en harren betsjutting! Feitliken is ús drok te meitsjen oer taal likernôch alles wat wy yn it libben dogge, njonken it befredigjen fan primêre, benammen lichaaamlke libbensferletten. Jo kinne de foarside fan de krante nuttiger achtsje as de taalrubryk, mar dy lêste giet oer wat jo nedich hawwe om de earste te lêzen.

Fansels hoecht net eltsenien him de hiele dei beropsmjittich mei taalanalyze dwaande te hâlden, likegoed as it ek gjin doel hat dat eltsenien bakker of slachter is, de fjilden bewurket of foar siken en âlderein soarget. Mar de taal is ús omtinken mear as wurdich.

Alles wat wy minsken binne of berikt hawwe, is te tankjen oan ús taal. Sûnder taal gjin ûnderwiis, gjin kultuer. Wat sis ik: de taal sels is ús wichtichste kultuergoed. De taal wjerspegelet wa't wy binne en wat wy tinke. Yn ús taal leit ús skiednis opsletten en ús wrâldbyld. 'In den beginne was het Woord.' Fansels! En ek oan 'e ein!

--- o O o ---

Altiten wer dy taal. Friezen soenen wol oerdreaun sterk oan harren taal fêsthâlde wolle. Dat docht dúdlik bliken út boppesteand sitaat. Dêr hawwe jo dy 'drammers' wer. Sa soe it lykje kinne, mar it sit oars: boppesteande wurden, yn it Frysk oerset, binne fan taalkundige Peter-Arno Coppen¹, dy't dêrmei reagearret op útspraken op de Facebookside fan de krante Trouw.

Ed Knotter

¹ **Taal:** 'Ik las laatst voor het eerst de facebookpagina van deze krant, waar lezers direct kunnen reageren op artikelen. Jammer dat ik dat niet eerder in de gaten had, want ik had me er zeker mee bemoeid' (Peter-Arno Coppen – 21 april 2017).

LEEWARDER COURANT

19 december 2016, pag. 18

TE GAST

Sleauwe hoeders fan it Frysk

Ultsje Hosper jout in treflike skets fan de delgong fan it Frysk yn de rin fan syn libben oant no ta (LC 7 desimber). It is om te skriemen. En dan hat er it noch net iens hân oer it minne Frysk fan de Fryskpraters.

In sin as: 'Ik hoef inderdaad de twintichste fan dizze maand net te moatte gean werke', kin men rûn-om hearre. Der sitte safolle Hollânske ynslûpsels (foar tige gongbere Fryske wurden) yn, dat men it eins gjin Frysk mear neame kin. Ik wurd dêr sa fertrietlik fan, dat ik oanstriid krij om te ferfarren nei in plak op ierde dêr't ik soks net hoech te hearren.

Hosper siket skuldigen foar de delgong: sleauwe Friezen, it hiele ûnderwiis en de polityk, mar mei de primêre reaksjes fan him en my komme wy ek net fierder. Spinoza skreau al: 'Meitsje jo net lulke of fertrietlik oer it hâlden en dragen fan de minsken, mar fernuverje jo deroer'.

Wêrom geane wy sa sleau mei ús taal om? Dat komt om't de diskriminaasje fan ús kultuer en it Frysk sa sterk is. Al op de pjutteboartersplakken leare wy, dat as wy Frysk prate, wy ús ferantwurdzje moatte

Wy moatte ús altyd ferantwurdzje as wy Frysk prate. FOTO LG

wêrom't wy Frysk prate. En wat wy sizze, docht der al net mear ta. Sa steane wy allegeduerigen foar Pyt Snot mei ús Frysk. Oant wy ús nocht derfan krije. Dan ferbrekke wy ús mar nei it Hollânsk en dan hearre wy der ynienen wer hielen-dal by.

Wiene wy mar ienris safier mei ús emansipaasje dat wy ús as Fryskpraters as lykweardige boargers beskôgje koene, lykas islamiten, net-blanke minsken, homo's en

transgenders no al dogge, dan soene wy teminsten ús wetlike rjochten opeaskje. De manifestaasje fan 22 desimber moat it paad dy kant út ynsette. En altemets komt it der ea noch fan, dat wy wer sa wiis mei ús taal, skiednis en kultuer binne, dat wy dy ek wer oan ús neiteam en oare nije Friezen trochjouwe.

PITER DYKSTRA
Mitselwier

Fan Boppen Del

Oan: D.S.-Kolleezje en Provinsjale Steaten
fan Fryslân
provincie@fryslan.frl

Fan: B.J. Postma
It Bosklân 15
9045 PV Bitgummole
bertusjans@upcmail.nl

Bitgummole, 13 maart 2017

Tige achtber Kolleezje, rju achtb're Steaten,

De 21ste fan febrewarismoanne 2017 is âld-boargemaster Polderman fan Tytsjerksteradiel ferstoarn. Wy hiene der erch yn dat him wat skeelde doe't wy him mei de frou ferline hjerst troffen yn de kankerôfdieling fan it Ljouwerter MSL. It berjocht fan syn deastie freed 24 febrewaris yn de *Ljouwerter Krante*, jim roubeklach yn in Hollânstalige advertinsje yn deselde krante. Dát stiek.

It wurdt wol gauris sein: *'fan ûnderen op'*. It sechje is fansels benammen de maatskiplike boppelaach hiem en eigen. Dêrfoaroer klinkt yn de ûnderste helte fan de maatskiplike piramide de lêste tiden like fansels it siske *'fan boppen del'*: fan Provinsjehûs en gemeentehuzen wurdt ferwachte dat se wis-

en doelberet ûnderweis binne nei – op 'en minsten – lykberjochting en lykweardigens fan beide grutte talen, fan beide grutte taalgroepen fan minsken (ferl. *'Fan Geunst nei Rjocht'*). Lykwols, it liket der no noch op dat foar jimme it Hollânsk dé taal foar roubeklach is, dat de folkstaal dêr net goedernôch foar is.

My komt in opmerking út de Twadde Keamer yn 't sin, makke by de behandeling fan de *'Wet gebruik Friese taal'* fan 2 oktober 2013, wol ik leauwe. It doetiidske CDA-Keamerlid De Rouwe sei sokssawat as: 'It stelsel fan wetten foar it Frysk is no folslein, se moatte har dêr yn Fryslân no fierders sels mar mei rêde.' Dat CDA-sizzen wie fansels te jimmes bekend, mar jim retten der yn dit gefal dochs mar leaver net mei.

De kommissaris yn syn ynaugurele rede: '[...] past it my om yn dizze romte [...] ek yn de takomst it Frysk as earste taal te brûken.' Jim hiene sa'n soarte fan sizzen oankommen sjen kinnen en oars wol rûke kinnen, mar likegoed brûkten jim it Hollânsk as earste taal foar it roubeklach.

Wy binne mear as tritich jier nei *'Fan Geunst nei Rjocht'*. It wurdt tiid, dat jimme tenei ek it Frysk as earste taal brûke. Dan sille bestjoerders mei har *'fan boppen del'* en bestjoerden mei har *'fan ûnderen op'* meinoar en yn 'e mande foar Fryslâns earste taal it plak beskreppe dat de folkstaal takomt.

Ik haw yn de taheak foar jim dé advertinsje en fjouwer foarbylden út 'e *Ljouwerter* knipt. De fjouwer binne foarbylden fan Frysk roubeklach fan gewoane minsken by in Hollânsk deaberjocht. De fjouwer foarbylden hearre ta it *'fan ûnderen op'*. Op 1 maart 2017 hearden wy it boadskip fan de kommissaris: 'Om de Friezen yn Fryslân in better plak te jaan, moat de taalmacht fan it Frysk fuortsterke wurde.' Kom dan op mei jim *'fan boppen del'*!

*Bitgummoolster achtinge,
Bertus Jans Postma*

*Bertus Jans
Postma*

TE GAST

Gjin oprop, mar needgjalp

Op Facebook seach ik hjoed in oprop foar frijwillige lesjouders Frysk yn 'e ûnderbou. It is nammentlik sa dat yn plakken lykas Ljouwert, Drachten, Boalsert en Snits skoallen mear oan Frysk dwaan wolle.

Lykwols binne der learkrêften dy't it Frysk (noch) net goed behearskje of harren net wis genôch yn dy taal fiele. Cedin en it Sintrum Frysktalige Berne-opfang wolle dy skoallen helpe oangeande it Frysk troch it sykjen fan frijwilligers dy't ien kear yn 'e fjirtsjin dagen in deidiel op sa'n skoalle komme en sa de learkrêften stypje.

It stiet Cedin en it Sintrum Frysktalige Berne-opfang te priizgjen dat hja op sa'n wize besykje dit strukturele probleem op te heinen om sadwaande eat

It is mar wat frijwilligerswurk

oan it Frysk te dwaan. Lykwols is soks nei myn betinken mear in needgjalp as in oprop. It soe nammentlik sa wêze moatte dat de besteande learkrêften byles (sen) krije en wannear't hja in nivo omheech geane dêrfoar beleanne wurde.

It troch Nederlân ratifisearre Europeesk Hânfêst foar Regionale Talen of Talen fan Minderheden freget dêrom, mar de útfiering dêrfan lit noch altiten gâns te winskjen oer. Dêr is dizze behyplike situaasje it safolste bewiis fan. It is net foar neat dat de aksjegroep Sis Tsiis him sterk makket foar better Frysk ûnder-

wiis. Der is noch in wrâld te winnen, sa blykt wol wer.

It Frysk wurdt dus net earnstiger nommen as dat it mar wat frijwilligerswurk is en dan swij ik noch oer it feit dat it mar om ien deidiel yn 'e fjirtsjin dagen giet. It Frysk is in serieuus fak dat syn eigen keardoelen hat en dêrmei beskate kwaliteitseasken.

Begryp my net ferkeard, ik fy it hiel nommel fan 'e oanbelangjende organisaasjes dat hja sa besykje yn it ferlet te foarsjen, mar nettsjinsteande komt by my de fraach boppe oft frijwilligers earst ek hifke wurde op harren kunde en kinnen of binne de skoallen allang bliid guon ree fûn te hawwen?

Mei't de oanbelangjende ynstânsjes roeie mei de rimen dy't hja hawwe, makket dizze needgjalp ús wol op in skrinende wize attint op it feit dat it Frysk ûnderwiis kwalitatyf en struktureel better moat. It moat in funksje- en beneamingseask wurde foar it fak en foar de fiertaal wol it wier seadden oan 'e dyk sette.

De provinsje wol mei om it Frysk de selsstannigens as provinsje net kwyd, mar it is oant no ta allinnich mar preekjen foar de bühne. De polityk is no einlings wier oan set, sadat de organisaasjes harren net drok hoege te meitsjen om frijwilligers te sykjen, mar harren rjochtsje kinne op de learkrêfter sels dy't it ûnderwiis (Frysk) meitsje moatte.

GEART TIGCHELAAR
Bestjoerslid FFU

FRYSK OP SKOALLE IN BERNERJOCHT

FAKKELOPTOCHT FOAR GOED FRYSK UNDERWIIS

Tongersdei 22 desimber 18:30
Start op it Saailân yn Ljouwert

Mei Gurbe Douwstra, Wout Zylstra, Gerrit
Breteler, Graham Lowlanders en oaren

RIN MEI!

Ynfarmasje: Sis Tsiis sisttsiis2016@gmail.com
sisttsiis2016.wordpress.com

Oprop fan Sis Tsiis foar de fakkeloptocht

Op 16 novimber 2016 stjoerde Bertus Jans Postma ûndersteand stikje nei it 'Friesch Dagblad'. It is net opnommen en de wegering waard net taljochte. Wat is der mis oan it stikje? 'Frysk' yn it Deiblêd? In boekbesprek kin deroptroch, mar folle mear ek net ... Dan mar op 'Facebook' en yn 'Nij Frisia'.

Fan tolve nei fyftjin

Yn de gewoane regel hawwe wy sneins yn de gemeente fan Marsum, Ingelum, Bitgummole en Bitgum in Hollânsktalige tsjinst, opfersiere mei in raffelrântsje Frysk, bygelyks ien liet. Mar de moarns fan de trettjinde novimber stie der in dûmny alhiel út Hollân wei yn it hout mei in treflike preek dêr't it tsjerkfolk efternei wakker fan sprutsen hat. En fan in raffelrântsje hie gjin sprake west: dûmny moat der nocht oan hân hawwe om ús alles – op ien, twa lieten nei – yn de folkstaal sjonge te litten. De lêste bea wie it 'Ús Heit'.

It falt jin op, dat guon fan net-Fryske kant wat mei ús taal ophawwe. Yn de tsjinst fan alve septimber steurde in froulike dûmny har likemin oan it foarskreaune raffelrântsje: wy hawwe alle njoggen psalmen en lieten yn de memmetaal songen (Deiblêd, 15 septimber 2016). In foarbyld út in hiel oar fermidden wie it stikje 'Frieslandsingel in Arnhem moet Fryslânsingel heten'. De PSP'92-fraksje yn de Arnhimmer gemeenterie hie

it b. en w.-kolleezje frege om de feroaring fan *Frieslandsingel* yn 'Fryslânsingel', dat 'uit respect voor de Friese minderheid en de taal en cultuur' (Deiblêd, 2 novimber 2016).

Fan har kant meie tsjerkerieden ek wolris in sint yn 't taalponkje dwaan. Uzes is ferline jier de grins oerstutsen fan tsien nei tolve eigentalige earetsjinsten jiers. Koartby hat de rie it fersyk krige om âldjiersjûne de grins fan tolve nei fyftjin oer te gean.

Bertus Jans Postma, Bitgummole

Wêr bliuwt it Frysk as takomstich kearnfak?

Boarne: NRC, 24-04-2017, s. 8

ONDERWIJS 2032

Tweede Kamer versobert plan herziening onderwijs

Door onze redacteur
Maarten Huygen

DEN HAAG. De Tweede Kamer is donderdag akkoord gegaan met een grootscheepse herziening van de lesstof voor het primaire en voortgezet onderwijs. Het gaat om een versoberde uitvoering van het oorspronkelijke plan, dat bekendstaat onder de naam Onderwijs 2032. Op verzoek van de Kamer worden belangrijke onderdelen geschrapt.

Zo gaat staatssecretaris Dekker (Onderwijs, VVD) geen aparte teams instellen voor de ontwikkeling van multidisciplinair (vakoverstijgend) onderwijs en voor het vak persoonsvorming. Dat was aanvankelijk wel de bedoeling. Te vormen teams voor de ontwikkeling van nieuwe lesinhoud richten zich alleen op de vakken Nederlands, rekenen en wiskunde, Engels, burgerschap, digitale geletterdheid en techniek. Vernieuwing van andere vakken mag alleen op verzoek van

de desbetreffende vakverenigingen voor leraren.

Een meerderheid van de Tweede Kamer eiste dat de curriculumherziening alleen over de inhoud van de vakken gaat en niet over de methode waarop les wordt gegeven.

Tijdens hoorzittingen in de Kamer was veel kritiek te horen op de plannen van Dekker. Leraren en wetenschappers vonden dat multidisciplinair onderwijs alleen mogelijk is voor leerlingen die al vak-kennis hebben opgedaan.

Vertegenwoordigers van lerarenvakorganisaties voor onder andere moderne talen en wiskunde zeiden dat ze er niet in geslaagd waren met hun inbreng door te dringen tot de organisatie van de curriculumherziening. De vmbo-scholen zelf waren al bezig met een curriculumherziening, die hard nodig zou zijn. Maar een vertegenwoordiger van het vmbo zei dat Onderwijs 2032 deze ontwikkeling had stopgezet.

Hûnestront yn de rjochtseale

Út: Friesch Dagblad (18-05-2016)

‘Ik haw wol slein,’ jout de twadde ferklage ta, ‘mar hy hat earst de matte mei hûnestront oer my hinne goaid.’ Omdat de griffier him mar min ferstean kin, giet er op it Hollânsk oer: ‘Alles schijten die honden eronder, al een paar jaar twee keer per dag.’¹

It is net foar it earst dat in rjochter, in ofsier, in griffier, de taal fan de ferklage net ferstiet of béart dat er dy net ferstiet. En yn sa’n gefal seit de foarsitter dan tsjin de ferklage, dat dy wól rjocht hat op syn/har eigen taal, mar dat net eltsenien dy ferstean kin – sa’n taalspultsje is oars net ta de rjochtseale beheind en net fan de lêste tiden. Hjirnei in pear foarbylden.

Haring Tjittes Piebenga (1907-1981)

Haring Tjittes Piebenga wie in warber man yn de Fryske studintebeweging. Learde yn Utert ta antropoloog.² Fanwegens in studinte-optocht-sûnderfergunning op 23 desimber 1932 stie Haring op 16 febrewaris 1933 foar de kantonrjochter mr. Jan Wiger

Tysma. En prate Frysk. Soks mocht net. It moast Hollânsk wêze.³ ‘De student schikte in [...]’.⁴

Op 10 juny datselde jiers moast Haring jitriss foar de knobus, foar mr. Meihuizen. En dy kears gie it ‘better’: ‘Nei Piebenga syn antwurd op de earste fraach. Mr. M.: Welke taal spreekt u daar? P.: Ik praat Frysk. Mr. M.: U moet hier Nederlands spreken of anders zwijgen. P.: Mar ik haw it lêste wurd. Mr. M. (tsjin de parketwacht): Majoor, verwijder verdachte uit de zaal. De majoor die wat him sein wie. Under it roppen fan “Fryslân oerein!” gyng Haring Tjittes ôf; mar net neidat mr. Meihuizen alhiel oerémis de majoor noch op ’e drompel hjitten hie de fertochte

“in verzekerde bewaring” te stellen [...]’.⁵

Der kamen Keamerfragen efterwei. Koart dêrnei liet de kantonrjochter mr. Doede Jelles Cuipers in hingelkaart yn de wachtkeamer fan it Harnzer kantongerjocht ophinge: ‘Al hwa’t wend is Frysk to spreken, hoecht him hjir net to forbrekken.’⁶ It hie dus pesterij west fan Tysma – in mei-oprjochter fan it *Kristlik Frysk Selskip* (KFS)! – en fan Meihuizen. Letter haw ik

Haring Tjittes noch ris by in Frjentsjerter krystkongres troffen. It praat woe hast net: it wêzen wie der al fierhinne út.

Sjirk Frânses van der Burg (1917-2008)

S*jirk Frânses van der Burg* wie, lykas Haring Tjittes, yn syn studintetiid lid fan it Uterter *Frysk Studinte Selskip Redbad*. Nei syn lêste eksamen waard er feedokter op 'e Lemmer. Op 27 augustus 1951 naam er, ûnderweis nei in sike ko ta, in paad dêr't er mei de auto net komme mocht. It wie fan dy gefolgen dat de jonge feedokter de 17de oktober dêroan foar de Feanster kantonrjochter mr. S.R. Wolthers stie. Mei syn eigen taal kaam er de rjochter op it sear en 'Dy liet him earst in ûre of wat wachtsje, om't der neffens him in tolk komme moast, forklearre lykwols letter in tolk oerstallich om't Frysk gjin "frjemde" taal wie, en sei lang om let dat hy "offisjeel" Van der Burg net ferstean koe.⁷ Hy heakke dêr doe oan ta, dat Van der Burg de taal prate mocht dy't er prate woe, mar dat allinnich op itjinge er yn de Nederlânske taal sizze soe, fan rjochten achtslein wurde koe.⁸

Yn in tradysje fan iuwen binne en wurde wy yn de rjochtseale nytge om ús taal 'fan slachten her en iuwen âld'. 'Bernich, misledigjend en narjend'⁹ – karakterisearrings dy't Fedde Schurer brûkte foar Wolthers syn hâlden en dragen – lykje yn de rjochtseale noch gjin útstoarne wurden te wêzen ...

Bertus Jans Postma (15-02-2017)

Sjirk Frânses van der Burg (1917-2008)

¹ *Leeuwarder Courant*, 'Rjochtbank', 03-12-2016.

² *Encyclopedie van Friesland*, Amsterdam/Brussel: Elsevier, 1958.

³ Sj. van der Schaaf, *Skiednis fan de Fryske biweging*, Ljouwert: De Tille, 1977, s. 285.

⁴ Johanneke Liemburg, *Fedde Schurer 1898-1968. Biografie van een Friese koerier*, Leeuwarden: Friese Pers Boekerij bv (dissertaasje), s. 140.

⁵ Van der Schaaf, s. 286.

⁶ Van der Schaaf, s. 287.

⁷ Van der Schaaf, s. 362.

⁸ Liemburg, s. 259-260. Fedde Schurer, doe haadredakteur fan de *Heerenveense Koerier*, liek op sa'n soarte trelit wachte te hawwen. Hy naam fuort syn trekken waar en misledige mr. Wolthers doelberet (mei syn felle oanklacht 'De laatste man van de Zwarte Hoop?') yn de *Koerier* fan 19 oktober 1951. Dêr kaam *Kneppelfreed* (of de *Slach op it Saailân*) út fuort op 16 novimber 1951.

⁹ Liemburg, s. 260. Sjoch fierders ek: G.A. Wumkes, *Nei sawntich jier. Tinkskriften*, 1949, s. 304-306.

Fedde Schurer op de treppen fan it gerjochtsgebou

Een dezer weken zal in woord en geschrift het jubileum worden gevierd van *Kneppelfreed* (Kneppelvrijdag), een triomfale datum in de geschiedenis van de provincie Friesland.

Getroffen beluisterde ik de een dezer dagen uitgezonden radiodocumentaire, vervaardigd door de VPRO. Kneppelfreed heeft voor mij geen geheimen, ik kan de dag van kwartier tot kwartier beschrijven, maar ik ken de affaire slechts uit de krantenarchieven. Nu klonken plotseling de authentieke geluiden uit de luidspreker. Jan Piebenga, de toenmalige hoofdredacteur van de Leeuwarder Courant, op een demonstratieve vergadering: „Er verandert wat in Friesland, mensen, en als er niets verandert in Friesland, dan is er over vijftig jaar geen Friesland meer!” Het PvdA-kamerlid J.H. Scheps, de toenmalige specialist in geschoffeerde minderheden, in een eigenhandige Bilderdijk-parafraze: „Friesland groeit weer / Friesland bloeit weer / Frieslands eer is weer hersteld. / Friesland zal Fries Friesland wêzen / Een Hollander heeft het u gemeld!”

Luide toejuichingen. Het bleef nog lang onrustig in de Leeuwarder binnenstad.

★ ★ ★

Kneppelfreed was de dag dat

'Né, mynhear

Door Martin v

Fedde Schurer, hoofdredacteur van de Friese Koerier, voor de politierechter moest verschijnen wegens opzettelijke belediging van een ambtenaar in functie. Die ambtenaar was de kantonrechter van Heerenveen, die de hooghartige gewoonte had om eenvoudige mensen — bijvoorbeeld melkventers uit Oldeboorn, die niet zo goed in staat waren zich in 'fatsoenlijk Nederlands' uit te drukken — te bespotten, af te snauwen en na te bouwen. Schurer vond het een schandaal, dat die mensen niet gewoon in staat werden gesteld zich van hun moedertaal, het Fries, te bedienen en liet in onbewimpelde bewoordingen zijn ongenoegen blijken. Het resultaat was een dagvaarding: de rechterlijke macht was toen wat gevoeliger voor kritiek dan thans. Bovendien bestond het merendeel van zowel de zittende als de staande magistratuur uit geïmporteerde Hollanders, qua status, ontwikkeling, materiële welstand en vermeend fatsoen torenhoog uitstekend boven het

veelvuldig bejode en bejode Friese plebs.

Tegen Schurer zei de rechter natuurlijk netjes 'meneer de verdachte'. Had hij zijn bezwaren niet in wat minder gepeperde woorden kunnen formuleren?

„Né, mynhear de presidint”, zei Schurer.

Hij kreeg met veel strijkages veertien dagen voorwaardelijke gevangenisstraf, een vonnis dat de veroordeelde staande de zitting als 'idioot' kwalificeerde en waartegen hij onmiddellijk appel aantekende.

Buiten het gerechtsgebouw klonken de eerste spreekkoren. Schurers medestanders dromden samen onder het bordes. De politie, die toen nog niets gewend was, begon nerveus te meppen. De chef-redacteur van het Friesch Dagblad, nota bene Frieslands belangrijkste verzetsman, kreeg een schop onder zijn achterwerk. De hoofdredacteur van de Friese Koerier, verreweg de populairste figuur tussen Dokkum en Wolvega, donderde door een etalageruit en liep een

Fedde Schurer makket romte!

De Fillstinen oer dy, Simson!

r de presidint'

van Amerongen

ernstige snijwond aan de hand op.

Getergd trokken de demonstranten zich terug in het nabijgelegen Oranjehotel. Daar werd ter plekke een protestroede getimprovisiseerd door Ype Foppema, redacteur van Vrij Nederland. Als Fries lezend en sprekend Nederlander werd hij op grond van zijn 'objectiviteit' regelmatig uitgenodigd over de Friese literatuur te refereren. „Maar als ik nu weer wordt uitgenodigd“, riep Foppema, „dan moet ik weigeren! Ik ben niet meer objectief! Ik ben nu vóór Friesland en vóór de Friese strijd!“

★ ★ ★

De rubricist 'Bric à Brac' voorspelde in Elsevier, dat het allemaal wel met een sisser zou aflopen. Dat had Bric à Brac dus mooi mis. De affaire vond weerklank tot ver over de provinciegrenzen, tot in de kolommen van de prestigieuze Neue Zürcher Zeitung, waarin woordenrijk werd beschreven wat die zwie-

pende gummiknuppels allemaal hadden veroorzaakt onder het *erzprotestantische, calvinistische, gottesfruchtige, freiheits-sinnliche, stammbewußte, leicht entflammbare, im Grunde romantische Volk der Friesen*. Of zoals de dichter Douwe Tamminga het in de VPRO-documentaire zei: „Kneppelfreed had hetzelfde effect voor de Friezen als de inneming van Den Briel voor de Hollanders“.

★ ★ ★

Een paar maanden later diende het hoger beroep. Fedde Schurer had in een moment van genade de Amsterdamse advocaat Abel Herzberg aangetrokken. Die wist wat het betekende een genegerde minderheid te zijn. En bovendien had hij, als literator, een speciale verhouding met het woord, om het even in welke taal dit werd gehanteerd.

„Al die kleine volken en talen, meneer de president“, zei Herzberg, „kunnen met onze moderne middelen heel gemakkelijk worden opgeruimd. Dat is, mis-

goed georganiseerd, een kwestie van één generatie. Wij maken één taal en roeien de andere uit.“ (stilte) „Maar, meneer de president, dan zullen wij elkaar ook niets te zeggen hebben“.

Hij zou Schurer later laten weten, dat deze zich de moeite van een *honorarium* kon besparen. „Ik stel u het volgende voor: ik handhaaf mijn declaratie en u betaalt een door u vast te stellen bedrag aan de Collectieve Israël Actie. Het lijkt me een goede werkverdeling. Ik doe iets voor de Friezen en u doet iets voor de joden“.

★ ★ ★

De uitspraak in hoger beroep was een geldboete van honderdvijftig gulden. Van die idioot, de vrijheid van meningsuiting belemmerende, voorwaardelijke gevangenisstraf was natuurlijk geen sprake meer.

Die honderdvijftig gulden bleken al spoedig een goede investering. Eind september 1952 kreeg de gemeente Haskerland zijn *Hobbe fan Boerdistrjite*. Maart 1953 adviseerde een ambtelijke commissie om de Friese eed, belofte of bevestiging te legaliseren. Begin oktober 1953 adviseerde een andere ambtelijke commissie een wettelijke regeling te ontwerpen, waardoor het Fries als schoolvak op de scholen kon worden ingevoerd.

LEEWARDER COURANT

24 april 2017, pag. 14

Fakenammen

Okke Ferwerda freget om dûbeltalige buorden foar alle ferfryske doarps- en wetternammen, lykas Bitgummole-Beetgumermolen (LC 8 april). De Hollânske nammen ferfryske? De Fryske nammen besteane al iuwen en se wurde alle dagen mûnling en skriftlik brûkt.

De útbuorren Bitgummole krige goed fyftich jier ferlyn de doarpsstatus en de ferhollânske namme Beetgumermolen. Yn 2009 joech de gemeenterie de boargers har oarspronklike, eigen Fryske doarps-

namme Bitgummole wer werom. Neamt Ferwerda dat ferfryskjen? En Ferwerda syn dûbeltalige kombuorden mei Beetgumermolen-Bitgummole? „Verfriesing betekent dat de Nederlandse naam geheel verdwijnt. Hardegarijp is foetsie, Hurdegaryp blijft over.“ (Erwin Boers yn de LC fan 28 april 2012.) En sa sit it lyksa mei Beetgumermolen, Sneekermeer en hast alle wetters: dy nammen besteane langer net echt mear, it binne fakenammen. Bertus Jans Postma. Bitgummole

TE GAST

Nei in eigen Frysk ûnderwiisministearje

Yn in Te Gast (LC 8 april) fernijt Jelle Bangma ús dat it yn it middelber berops-ûnderwiis (mbú) wat foarút giet mei it ûnderwiis yn it Frysk. Hy jout as oarsaak oan dat 'de klant der om freget' en Bangma ropt ús op om as selsbewuste Friezen foar ús eigen taal op te kommen. Dan sil it ûnderwiis grif wol folge, sa rûst er.

Syn oprop ta aksje moat altiten gehoar fine. It hat al te lang stil west nei de demonstraasje fan Sis Tsiis fan 22 desimber 2016. It wurdt heech tiid dat wy wer de dyk op geane foar mear Frysk ûnderwiis.

Mar ek it ûnderwiis sels kin better opkomme foar it bernebe-lang. As bern of âlders freegje om argumenten foar it Frysk op skoalle, dan soe de skoalle harren der ek op wize kinne dat analfabeten yn de eigen taal net in hege status hawwe yn de maatskippij. Troch de te lege status fan it Frysk op skoalle begjinne guon helten en memmen al Hollânsk te praten mei harren bern en dat ferswakket de taalmacht fan it Frysk yn de maatskippij noch mear.

Hoe moat men selsrespekt (en respekt fan oaren) krije, as men jins memmetaal almeast op 'e

Wy moatte ta op kulturele autonomy

dyk en fan pake en beppe leare moatten hat? It ûnderwiis is der net (allinne) om fan minsken effektive produksjemiddels te meitsjen. It mei ek wol mûnige en selsbewuste Friezen ôfleverje dy't opkomme foar harren identiteit. Bern hawwe rjocht op ûnderwiis yn harren taal en kultuer. As sels minsken as Bangma noch gjin each hawwe foar soksoarte ûnderwiisstaken, dan moat Sis Tsiis benammen trochgean mei it organisearjen fan demonstraasjes.

Pieter de Groot hat yn de LC al

ris opmurken dat it Frysk ienfâldig in hegere status krije kin: in preemje foar befoege learkrêften dy't yn it Frysk lesjouwe. As dy learaars 15 persint better betelle wurde soene as harren Hollânsk-pratende kollega's, dan wie it samar dien mei it oanfreegjen fan ûntheffing foar de kearn DOE-lyen Frysk.

Soks slagget fansels nea by praatmûten as minister Plas-terk, sa't de Groot yn syn Dwers fan 7 april treflik oanjûn hat. Yn De Haach kinne se alle taalskipkes maklik fêstrinne litte yn in some fan amtlike babbelegûchjes. De bêste útwel is dat wy as selsbewuste Friezen sels ús eigen saken regelje kinne en net allegeduerigen foar De Haachske helsdoarren op 'e knibbels lizze hoege: wy moatte ta op kulturele autonomy!

Mei Kulturele Haadstêd 2018 yn it foarútsjoch hawwe wy fansels in goed poadium om kultureel selsbestjoer op te easkjen: in eigen ministearje foar ûnderwiis, Kultuer en Wittenkippen (OC&W). Dat soe ek tige goed pasje by in takomstich kabinetsbelied. De soarch is al oan de gemeenten taparte en dan soe OC&W bêst in de provinsjetaak wurde kinne. Yn Switserlân en Dútslân is it ûnderwiis ek gjin steatsnasjonale, sintralistyske saak, mar in taak foar de kantons en de Bundeslânder.

It kin ek goedkeaper. Omrekene nei de ferhâlding fan bewennersoantallen soe sa'n Frysk ministearje 160 amtners yn tsjinst hawwe kinne. Goed foar ús wurkelegenheid. Dy amtners soene it faaks sels oan tiid hawwe om yn te fallen foar sike learkrêften. Dat is in probaat middel tsjin tefolle amtlike regulearring. Dêrom is in 'eigen' Frysk ûnderwiisministearje in klear doel om de dyk foar op te gear!

PETER DYKSTRA
Mitselwier

OPINIE

Yn Noard-Ierlân, op de foto mei de feestlikheden fan Saint Patrick's Day, binne de wapens dellein en wurdt besocht de selsstannigens op demokratyske wize te beheljen. FOTO EPA

Nei 'status aparte' yn it keninkryk?

Fryslân moat ta nei in 'status aparte', mei eigen finansjele middels en ek wetjaand foech. Mar it duorret noch wol eefkes foar't wy oan in referindum ta binne.

ULTSJE HOSPER

Oeral yn Europa stribje folken nei sizzenheid en selsstannichheid. Dat is al begûn mei de fal fan de Berlynske muorre, it útnoar fallen fan de Sovjet-Uny, de selsstannigens fan de Baltyske steaten en it ynstoarten fan de kommunistyske rezjims yn East-Europa. It ferselsstannigjen fan de Joegoslavyske steaten gie spigtigendoch mank mei oarloch en geweld.

Yn de West-Europeeske demokrasyen hawwe Spaansk Baskelân en Noard-Ierlân harren wapens dellein en besocht om harren selsstannigens op demokratyske wize te beheljen. Yn Skotlân, Kataloanië en de Faeröereilannen binne en/of silte referinda holden wurde. De Europeeske Frije Alliansje (EFA), dêr't de FNP by oansletten is, hat by de lêste Europeeske ferkiezings op 'e nij winst boekt.

De EFA stribbet nei in federalistysk Europa fan Europeeske folken. Yn de fyfje fan de EFA moatte de Europeeske folken folle mear eigen foech krije.

Yn 2013 hat de algemiene leden-gearkomste fan de FNP syn takomst-fyzje 'Nij perspektyf foar Fryslân', mei as ûndertitel 'In bysûndere posysje foar Fryslân yn it Keninkryk', fêststeld. Dêr wurdt yn oanjûn dat Fryslân fiergeande sizzenheid hawwe moat op tal fan mêden, útsein de finans en bûtenlânske saken.

Utsprutsen is dat de FNP stribbet

nei in 'status aparte' foar Fryslân, krekt lykas Aruba as selsstannich lân yn it keninkryk fan 1986 oant 2010 west hat, en Kurasao en Sint Maarten yn 2010 deselde status krigen hawwe. Eins hat Aruba sûnt 2010 net mear in aparte status yn de Nederlânske Antillen, omdat Kurasao en Sint Maarten ek keazen hawwe foar autonomy. Bonaire, Saba en Sint Eustatius hawwe harren yn referinda útsprutsen foar in streekrjocht relaasje mei Nederlân, yn de foarm fan in (bysûndere) gemeente.

Foar Fryslân soe sa'n 'status aparte', yn ferliking mei de oare alve provinsjes, ek fan tapassing wêze.

By sa'n status aparte hearre finansjele middels mei in eigen belestingstelsel; boppedat is wetjaand foech nedich. Foardat soks oangean kin, sil der in hiel trajekt ôflein wurde moatte, foardat wy yn Fryslân oan in referindum ta binne.

It kabinet-Rutte II wie fjouwer jier ferlyn fan doel de provinsjes op te heffen en ûnder te bringen yn fjouwer lânsdielen. Der wie lykwols hast gjin inkelde provinsje dy't hjir oan meiwurkje woe en dêrom is dat plan (yn earsten) ôfblaasd. Der wiene doe lykwols ek guon Fryksinnige leden

fan de Hollânske filiaalpartijen PvdA en VVD, dy't fan Fryslân ien gemeente meitsje woene. Dêr woe de FNP net oan meiwurkje, want dat soe in grutte devaluasje betsjutte.

Want Fryslân wie rûn 1800 yn de Bataafske Republiek noch ien fan de sân gewesten, no ien fan de tolve provinsjes en dan soe Fryslân aanst ien fan de 388 gemeenten yn Nederlân wurde. Neffens in enkête fan it 'Fries Burger Panel' yn jannewaris 2016, wol rom 70 persint fan de Fryske befolking de bestjoerlike ienheid Fryslân yn stân hâlde, mar wol as ûnderdiel fan it keninkryk.

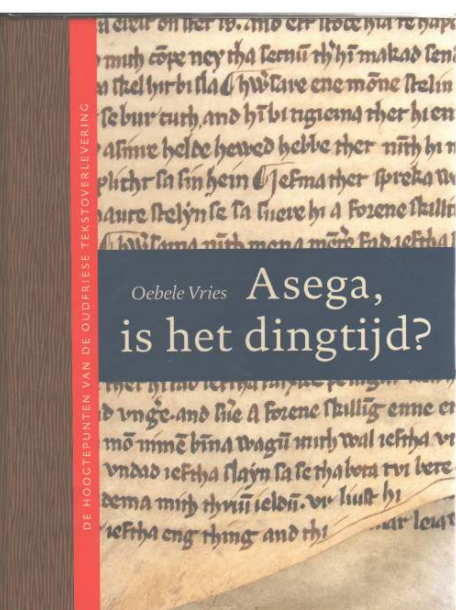
Der sil noch hurd wurde moatte om in mearderheid fan de Fryske befolking efter it FNP-doel (mear eigen foech) te krijen. By de gemeenteriedsferkiezings yn de ôfrûne jierren wie te sjen dat de lokale polityk, FNP en Gemeentebelangen, yn opmars is. Dy beide groepen tegearre soene, mei it tredde part fan de stimmen, de twadde partij yn Fryslân wêze; dan begjint it derop te lykken.

Nei myn betinken soene de FNP'ers wat liniger mei de Fryske taal omgean moatte en de minsken fan Gemeentebelangen wat grutsker op Fryslân wurde moatte. Wa wit, as in neiere útwurking fan de FNP-fyzje de foardielen fan gruttere selsstannigens fan de Fryske mienskip oantoeane kin, dat wy dan krekt as yn Kataloanië en Skotlân mear as de helte fan de befolking efter ús krije.

Ulsje Hosper is foarsitter fan de FNP.

It hat al te lang stil west nei de demonstraasje fan Sis Tsiis fan 22 desimber. FOTO HOGHE NOORDEN/JACOB VAN ESSEN

Foto's by 'Frisonica libertas'

Hjir steane de kleure ferzjes fan de foto's fan *Ús eigen Taal* (23).

En rjochts in plaatsje op fersyk fan ús nije sponsor.

LEEWARDER COURANT
22 april 2017, pag. 14

INGEZONDEN

Frysk ûnderwiisministearje

Piter Dykstra hat yn de LC fan 19 april it idee fan in eigen Frysk ûnderwiisministearje buorkundich makke. Doe't ik op de jiergearkomste fan de Jongfryske Mienskip op 24 maart dit idee lansearre, haw ik de klam derop lein dat dit net in ministearje foar ûnderwiis yn it Frysk allinnich wêze kin.

Sa'n 'eigen' ûnderwiisministearje yn Fryslân moat noed stean foar alle ûnderwiis yn Fryslân, dus ek it ûnderwiis yn it Nederlânsk en oare talen. Ik haw doe benammen tocht oan it Dútsk. It Nederlânsk en it Dútsk binne njonken it Frysk, hiele wichtige talen foar ús. Sa'n ûnderwiisministearje yn Fryslân heart

net allinnich noed te stean foar it Frysktalich ûnderwiis. It heart alle taken binnen Fryslân op ûnderwiismêd te ûntlûken oan de ûnderwiisburokrasy yn De Haach. Want der binne mear dingen yn it ûnderwiis better te regeljen as no ûnder Haachske rezjy bart.
Kerst Huisman, Ljouwert

Brânwêsters
Needferljochting
Earstehelp-artikels
Bedriuwshelpferliening (BHV)
Ympregnearje fan tekstyl
& dekoraasjemateriaal

Wy kontrolearje alle merken brânwêsters

Hoekstra Brânbefeiliging
in bewuste kar, in feilige kar

Selmien West 14
Oerterp
0512 - 541977

info@hoekstrabrandbefeiliging.nl

HOEKSTRA

Besite oan West-Fryslân op 10 juny 2017

1. Oan it miel te Memelik (Medemblik).
2. Sa'n 40-50 dielnimmers binne tsjûge fan it plantsjen fan ikebeamkes fan de Opstalsbeam.
3. Fjouwer soarten flaggen mei pompeblêden dy't it barren opfleurje.
4. Mear iters by itselde miel.
5. De buordsjes dy't op it brechje by it slachfjild yn Froanen (Sint Pancras) oanbrocht binne.
6. Netty Zander kriget fan Chris van Hes de kaart mei alle Fryslannen.

